

de lærde Skoler og senere ligeledes en betydelig Deel af anden Examen. Eigeoverfor den Udvidelse, som Underviisningen i den øverste Deel af de lærde Skoler saaledes fik, maatte en Deel af Skolens reale Fag vige. Først vege disse Fag 2 Aar tilbage, dog saaledes, at de bleve medregnede ved den endelige Afgangsexamen, men senere bleve de ogsaa sløsfede ved Beregningen til denne, og medens Underviisningen udvidedes opad i Skolen, fik den efterhaanden en tilsvarende Udvidelse forneden, idet Børnene bleve modtagne saa tidlig som muligt, hvorhos de i en tidlig Alder gennem Tydfst bleve ledede ind i en Land, som jeg i alt Fald maa ansee for fremmed for den ægte danske Land. Naar vi see paa dette, er det, jeg ikke kan betragte det som Andet end som haade et stort og et sørgeligt Feilgreb, der i denne Henseende er udøvet ligeoverfor det lærde Underviisningsvæsen, og der er blevet og bliver fremdeles fremført mange og berettigede Klager over Tilstanden, saaledes som den nu er, ikke Klager, som gaae ud paa Bestræbelserne i vore Skoler, thi de ere ganske vist alvorlige og varme, men derimod over det, som Systemet i det Hele fører med sig. Jeg skal tillade mig at omtale nogle af de væsentligste af disse Klager. Der klages saaledes over, at vort lærde Underviisningsvæsen baade i Skolen og senere ved Universitetet mere og mere staaer i Fare for at blive en uwillkaarlig Mechanisme, hvorved Nødvendigheden af Disciplenes levende og virkelige Deeltagelse bliver mindre og mindre, idet Hensynet til det systematiske Sammenhæng i den hele Underviisningsrække saaledes sluger alle andre Hensyn, at det bliver muligt, at selv den mindre end middelmaadige Elev kan føres gennem 20 Examiners Skærsild til det endelige Maal, at kunne modtage et Stempel som Indehaver af den frie Videnskabs Gøder, saaledes som man dog skulde betragte Indgangen ved vor virkelige lærde Høiskole. Dette er naaet ved et systematiskt gennemført Examenssystem, et Examenssystem saa detailleret, at det altid mere og mere vil komme til at kvæle den frie Rørelse i Skolen, gennemført gennem daglig Lectiælæsning, Døvhøring, ugentlige og maanedlige Gjentagelser, halv- og heelaars Exami-

ner o. s. v. i 13 til 14 Aar. Det er naturligtviis uundgaaeligt, at der under en saadan Skolegang selv i de svageste Hoveder altid maa hænge Noget ved, og det af saadanne Gjenstande og af en saadan Viden, som for mange af dem er unaturligt, og som de aldrig skulde være komne ind paa. Det er derfor heller ikke til at undres over, at der virkelig kan gjøre sig den Betragtning af vort lærde Skolevæsen gjældende, at det i Grunden er en saadan Institution, hvorved ialfald en stor Deel af Folkets Børn ligesom kunne afleveres i en ganske ung Alder, i 9 Aars Alderen, og efter 20 Aars Forløb kunne forventes afleverede igjen som virkelige og fortjente Embedscandidater. Det er imidlertid vist, at jo lærdere og mere videnskabeligt vort Underviisningsvæsen skal være — og det maa det være, forsaavidt her er Tale om den højere Dannelse — fordrer det stedse større og større Frihed, thi i samme Grad som et saadant System bliver meer eller mindre lærd — man kan dertil blot sige, at Fordringen ikke er til vort Skolevæsen, at det skal være lærd, men det maa dog mere eller mindre kunne betegnes saaledes — vil det være tilbøieligt til at fordybe sig i større Enkeltheder og Specialiteter. Dette er uadskilleligt fra dets Natur, men det er derfor Synd, at vort Underviisningsvæsen skal staae i Fare for blot at kunne betragtes — jeg vil ikke bruge noget stærkere Udtryk — som den slagne Landevei til en Række Embeder. Det er ogsaa Synd ligeoverfor vor studerende Ungdom, og det i to Retninger, baade ligeoverfor de virkelig Begavede og Fremragende iblandt den, og ligeoverfor de mindre Begavede. Denne uendelig nivellerende Middelmaadighed virker nemlig svækkende paa de begavede og fremragende unge Kræfter, idet Dømmekraften og Villiesstyrken efterhaanden maae udviskes, naar der ikke gives Leilighed til, at den selvstændige Dømmekraft prøves, eller at Villiesstyrken kan forsøges ved nogen Mulighed for Beslutning, og ligeoverfor de svage og mindre begavede Elever siger jeg ogsaa, det er Synd. Ganske vist naae de Fleste til samme Maal, til deres Examen, og de faae dette Stempel, men vi kjende ogsaa Alle disse ofte blege og nerve-